

प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन तथा बजार संरक्षण ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक, २०७३

प्रस्तावना: प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन तथा बजार संरक्षण ऐन, २०६३ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा २९६ को उपधारा (१) बमोजिमको व्यवस्थापिका-संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस ऐनको नाम “प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन तथा बजार संरक्षण (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७३” रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन तथा बजार संरक्षण ऐन, २०६३ मा संशोधन** : प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन तथा बजार संरक्षण ऐन, २०६३ (यसपछि “मूल ऐन” भनिएको) को दफा ८ पछि देहायको दफा ८क थपिएको छ:-

“८क. **सार्वजनिक यातायात वा ढुवानीमा हुने एकाधिकार सम्बन्धी विशेष व्यवस्था** : (१) कसैले सर्वसाधारणले प्रयोग गर्ने सार्वजनिक यातायात वा ढुवानीमा एकाधिकार कायम गर्न वा गराउन हुदैन ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनका लागि कुनै खास सडक वा त्यसको निश्चित मार्ग वा दुरीभित्र देहायको कुनै काम गरेमा सार्वजनिक यातायात वा ढुवानीमा एकाधिकार कायम गरेको मानिनेछ:-

(क) कुनै निश्चित व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको सवारी वा ढुवानीका साधन बाहेक अन्य व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको सवारी वा ढुवानी साधनलाई यात्रु वा वस्तु लैजान वा ल्याउन वा ओसारपसार गर्न कुनै किसिमले बाधा अवरोध गरेमा,

(ख) त्यस्तो सवारी साधनले यात्रु वा वस्तु लैजान, ल्याउन वा ओसारपसार गर्न आलोपालो, कोटा, पटक वा चक्रप्रणाली पालना गर्नुपर्ने वा आवधिक रुपमा मात्र गर्नुपर्ने भएमा,

(ग) यात्रु वा वस्तु लैजान, ल्याउन, ओसारपसार वा ढुवानी गर्न कुनै निश्चित संस्थाको सदस्यता लिनुपर्ने वा सदस्यता शुल्क भुक्तानी गर्नुपर्ने भएमा वा

त्यस्ता सदस्य बाहेकका अन्य व्यक्तिका सवारी साधनलाई सञ्चालन गर्न निषेध वा बाधा अवरोध गरेमा,

- (घ) खण्ड (क) बमोजिमको संस्थाले निर्धारण गरेको यातायात महसुल वा शुल्क असूल गर्नुपर्ने शर्तमा त्यस्ता साधनलाई यात्रु वा वस्तु ओसारपसार गर्न वा ढुवानी गर्न दिएमा,
- (ङ) सवारी यातायात वा ढुवानीको स्वच्छ प्रतिस्पर्धालाई प्रतिकूल पर्ने गरी अन्य कुनै काम गरे वा गराएमा ।

३. मूल ऐनको दफा १२ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा १२ को सट्टा देहायको दफा १२ राखिएको छ:-

“१२. बोर्डको गठन : (१) बजारमा स्वच्छ प्रतिस्पर्धा कायम गर्ने कामको नियमन तथा अनुगमन गर्न प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन तथा बजार संरक्षण बोर्डको गठन हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने बोर्डमा देहायका सदस्य रहनेछन् :-

- (क) नेपाल सरकारले नियुक्त गरेको व्यक्ति - अध्यक्ष
- (ख) सहसचिव, भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय - सदस्य
- (ग) सहसचिव, उद्योग मन्त्रालय - सदस्य
- (घ) सहसचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय- सदस्य
- (ङ) बजार व्यवस्थापन, लेखा, अर्थशास्त्र, व्यवस्थापन वा कानून विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी बजार संरक्षण वा स्वच्छ प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धनका क्षेत्रमा कम्तीमा दश वर्षको अनुभव प्राप्त गरेका व्यक्तिमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनीत गरेको कम्तीमा एकजना महिला सहित दुईजना -सदस्य
- (च) उपभोक्ता हक हितसंग सम्बन्धित संघ वा संस्थामा कार्यरत व्यक्तिहरूमध्येबाट कम्तीमा एकजना महिला रहने गरी नेपाल सरकारले मनोनीत गरेको दुईजना - सदस्य
- (छ) सहसचिव, आपूर्ति मन्त्रालय - सदस्य-सचिव

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ड) र (च) बमोजिम मनोनीत सदस्यको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै मनोनीत सदस्यको काम सन्तोषजनक नदेखिएमा नेपाल सरकारले त्यसको कारण खुलाई निजलाई जुनसुकै बखत बोर्डको सदस्यबाट हटाउन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम सदस्यबाट हटाउनु अघि निजलाई सुनुवाईको मौका दिनु पर्नेछ ।”

४. मूल ऐनमा दफा १४क., १४ख. र १४ग. थप: मूल ऐनको दफा १४ पछि देहायका दफा १४क., १४ख. र १४ग. थपिएका छन्:-

“१४क.अध्यक्षको नियुक्ति : (१) नेपाल सरकारले दफा १४ख. बमोजिमको सिफारिस समितिले सिफारिस गरेका व्यक्तिमध्येबाट एक जनालाई बोर्डको अध्यक्ष पदमा नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) अध्यक्ष बोर्डको पूरा समय काम गर्ने प्रमुख प्रशासकीय पदाधिकारी हुनेछ ।

(३) अध्यक्षको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अध्यक्षले बोर्डलाई हानि नोक्सानी पुऱ्याई बोर्डको हित वा बजार संरक्षण वा स्वच्छ प्रतिस्पर्धाको विपरीत हुने कुनै काम कारबाही गरेमा नेपाल सरकारले निजलाई तोकिए बमोजिमको छानविन समिति गठन गरी त्यस्तो समितिको सिफारिसका आधारमा अध्यक्षको पदबाट हटाउन सक्नेछ ।

तर यसरी पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सुनुवाईको मनासिव मौका दिनु पर्नेछ ।

१४ख. सिफारिस समिति: (१) अध्यक्ष नियुक्ति गर्नका लागि नाम सिफारिस गर्न सिफारिस समिति रहनेछ ।

(२) सिफारिस समितिमा देहायका सदस्य रहनेछन्:-

(क) आपूर्ति मन्त्रालयका सचिव -संयोजक

(ख) वाणिज्य तथा आपूर्ति क्षेत्रसँग सम्बन्धित विशेषज्ञ -सदस्य

(ग) नेपाल सरकारको विशिष्ट श्रेणीको पदबाट

अवकाश पाएका व्यक्तिहरूमध्येबाट एक जना -सदस्य

(३) उपदफा (२) बमोजिमको सिफारिस समितिमा कम्तीमा एकजना महिला सदस्य रहने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिमको समितिले अध्यक्षको नाम सिफारिस गर्दा मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थाबाट अर्थशास्त्र, व्यवस्थापन वा वाणिज्य विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर गरी सम्बन्धित क्षेत्रमा कम्तीमा पन्ध्र वर्षको अनुभव प्राप्त व्यक्तिमध्येबाट कम्तीमा तीनजना व्यक्तिको नाम सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

(५) सिफारिस समितिले अध्यक्षको नाम सिफारिस गर्दा अपनाउने कार्यविधि सिफारिस समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(६) सिफारिस समितिले आफ्नो कार्यविधि आफै निर्धारण गर्नेछ ।

१४ग.कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था: (१) बोर्डको काम सुचारु रूपले सञ्चालन गर्नको लागि नेपाल सरकारले आवश्यक कर्मचारी उपलब्ध गराउनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कर्मचारी उपलब्ध हुन नसकेमा बोर्डले आवश्यक संख्यामा करारमा कर्मचारी नियुक्त गर्न सक्नेछ ।”

५. **मूल ऐनको दफा १५ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा १५ को सट्टा देहायको दफा १५ राखिएको छ:-

“१५. **अध्यक्ष तथा सदस्यको पारिश्रमिक, बैठक भत्ता र अन्य सुविधा :** (१) अध्यक्षले पाउने पारिश्रमिक, सेवाका शर्त तथा अन्य सुविधा नेपाल सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(२) सदस्यले बैठकमा भाग लिए वापत तोकिए बमोजिमको बैठक भत्ता पाउनेछ ।”

६. **मूल ऐनको दफा १६ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा १६ मा रहेको “वाणिज्य विभागले” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “आपूर्ति मन्त्रालयले” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

७. **मूल ऐनको दफा १८ मा संशोधन:** मूल ऐनको दफा १८ को सट्टा देहायको दफा १८ राखिएको छ:-

“१८. **सजाय :** (१) देहायको काम कारवाही गर्ने वा गराउने व्यक्ति वा प्रतिष्ठानलाई कसूरको मात्रा अनुसार देहाय बमोजिमको सजाय हुनेछ :-

- (क) दफा ३, ४ वा ५ विपरीतको काम कारबाही गरे वा गराएमा त्यस्तो काम कारबाही बदर गरी त्यस्तो काम कारबाही गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई पाँच वर्षसम्म कैद वा पाँचलाख रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय,
- (ख) दफा ६ को उपदफा (१) विपरीतको काम कारबाही गरे वा गराएमा त्यस्तो काम कारबाही बदर गरी त्यस्तो काम कारबाही गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई तीन वर्षसम्म कैद वा तीन लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय,
- (ग) दफा ७ विपरीतको काम कारबाही गरे वा गराएमा त्यस्तो काम कारबाही गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई एक वर्षसम्म कैद वा एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय,
- (घ) दफा ८ विपरीतको काम कारबाही गरे वा गराएमा त्यस्तो काम कारबाही गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई छ महिनासम्म कैद वा पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय,
- (ङ) दफा ८क विपरीतको काम कारबाही गरे वा गराएमा त्यस्तो काम कारबाही गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई पाँच वर्षसम्म कैद वा पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय,
- (च) दफा ९ वा १० विपरीतको काम कारबाही गरे वा गराएमा त्यस्तो काम कारबाही गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई तीन महिनासम्म कैद वा पच्चीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय,
- (छ) खण्ड (क), (ख), (ग), (घ), (ङ) र (च) मा लेखिए देखि बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीतको काम कारबाही गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई एक महिनासम्म कैद वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सजाय पाएको व्यक्तिले यस ऐन बमोजिमको कुनै कसूर पुनः गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई सो उपदफा बमोजिम हुने सजायको दोब्बर सजाय हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको काम कारवाही कुनै सम्झौता अनुसार भए गरेको रहेछ भने त्यस्तो सम्झौता समेत बदर हुनेछ ।

(४) कसैले कुनै व्यक्तिलाई हानि नोक्सानी पुऱ्याउने वा दुःख दिने नियतले भुट्टा उजूर दिएको ठहरेमा निजलाई एक वर्षसम्म कैद वा एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।”

८. मूल ऐनको दफा २५ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २५ को उपदफा (१) मा रहेको “यो ऐन वा यस” भन्ने शब्दहरू पछि “ऐन” भन्ने शब्द थप गरी “मनासिब कारण भएमा वा” भन्ने शब्दहरू पछि “सञ्चार माध्यम वा पत्रपत्रिका मार्फत बजार संरक्षण एवं स्वच्छ, प्रतिस्पर्धा विपरीतको कार्य भएको जानकारीमा आएमा वा” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन् ।

९. मूल ऐनको दफा ३१ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ३१ मा रहेको “अदालतलाई जानकारी हुन आएमा” भन्ने शब्दहरू पछि “वा अदालतको स्वयं जानकारीमा आएमा” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन् ।

१०. मूल ऐनमा दफा ३१क., ३१ख., ३१ग., ३१घ. र ३१ङ. थप: मूल ऐनको दफा ३१ पछि देहायका दफा ३१क., ३१ख., ३१ग., ३१घ. र ३१ङ. थपिएका छन्:-

“३१क. अनुगमन गर्ने : (१) बोर्डलाई बजार संरक्षण तथा स्वच्छ, प्रतिस्पर्धा सम्बन्धी सम्पूर्ण काम कारवाहीको अनुगमन गर्ने वा आकस्मिक रुपमा स्थलगत निरीक्षण गर्ने अधिकार हुनेछ ।

(२) बोर्डले आफूमा निहित अधिकार बोर्डद्वारा गठित उपसमिति वा बजार संरक्षण अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गरी बजार संरक्षण तथा स्वच्छ, प्रतिस्पर्धा सम्बन्धी काम कारवाहीको अनुगमन गर्न वा आकस्मिक स्थलगत निरीक्षण गराउन सक्नेछ ।

३१ख. आदेश वा निर्देशन दिन सक्ने : (१) दफा २५ बमोजिम निरीक्षण, जाँचबुझ वा खानतलासी गर्दा वा दफा ३१क. बमोजिम बोर्ड आफैले वा बोर्डद्वारा गठित उपसमिति वा बजार संरक्षण अधिकृतले अनुगमन गर्दा वा गराउँदा बजार संरक्षण वा स्वच्छ, प्रतिस्पर्धा अभिवृद्धि गर्ने सम्बन्धमा बोर्डले कुनै व्यक्ति वा प्रतिष्ठानलाई यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम गर्नु पर्ने कुनै काम गर्न वा गर्न नहुने कुनै काम नगर्न आवश्यक आदेश वा निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बोर्डले दिएको आदेश वा निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

३१ग. अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र निलम्बन गर्न सक्ने : (१) कुनै व्यक्ति वा प्रतिष्ठानले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीतको कुनै काम गरेमा वा बोर्डले दिएको आदेश वा निर्देशनको पालना नगरेमा वा बजार संरक्षण वा प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन सम्बन्धी काममा अवरोध गरेमा बोर्डले निश्चित अवधि तोक्यो त्यस्तो व्यक्ति वा प्रतिष्ठानले व्यावसाय सञ्चालन गर्न प्राप्त गरेको अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र निलम्बन गर्न सक्नेछ ।

(२) कसैले दफा ८क. बमोजिमको कसूर गरेमा त्यस्तो सार्वजनिक यातायात वा ढुवानीको साधन सञ्चालन गर्न लिएको बाटो इजाजतपत्र (रोड परमिट) बोर्डले निलम्बन गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र निलम्बन भएको कारणबाट त्यस्तो व्यक्ति वा प्रतिष्ठानले अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र निलम्बन हुनुभन्दा अघि गरेको काम कारवाहीबाट सृजित दायित्वमा कुनै असर पर्ने छैन ।

३१घ. अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र खारेजीको लागि सिफारिस गर्न सक्ने : (१) दफा ३१ग. बमोजिम अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र निलम्बन गरेको निर्णय उपर बोर्डले छानबिन गर्दा त्यस्तो अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र प्राप्त व्यक्ति वा प्रतिष्ठानले पटक पटक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत काम गरेको, बोर्डले दिएको आदेश वा निर्देशनको पटक पटक उल्लंघन गरेको वा बजार संरक्षण वा प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धनमा पटक पटक अवरोध गरेको देखिएमा त्यस्तो व्यक्ति वा प्रतिष्ठानको अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र वा बाटो इजाजतपत्र (रोड परमिट) खारेजीको लागि बोर्डले सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गरी पठाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बोर्डको सिफारिस प्राप्त भएमा प्रचलित कानून कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित निकायले त्यस्तो अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र वा बाटो इजाजतपत्र (रोड परमिट) खारेज गर्नेछ ।

तर त्यसरी अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र वा बाटो इजाजतपत्र (रोड परमिट) खारेज गर्नुअघि सुनुवाईको मनासिब मौका दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र वा बाटो इजाजतपत्र (रोड परमिट) खारेज भएकोमा चित्त नबुझ्ने पक्षले त्यस उपर पैतीस दिनभित्र सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

३१ड. तत्काल कारवाही गर्न सक्ने: (१) दफा २५ बमोजिम निरीक्षण, जाँचबुझ वा खानतलासी गर्दा वा दफा ३१क. बमोजिम बोर्ड आफैँले वा बोर्डद्वारा गठित उपसमिति वा बजार संरक्षण अधिकृतले अनुगमन गर्दा वा गराउंदा कुनै व्यक्ति वा प्रतिष्ठानले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै काम गरेको देखिएमा वा बजार संरक्षण वा प्रतिस्पर्धा प्रबर्द्धन सम्बन्धमा अवरोध गरेको देखिएमा बोर्ड, बोर्डद्वारा गठित उपसमिति वा बजार संरक्षण अधिकृतले तत्काल प्राप्त प्रमाणको आधारमा त्यस्तो व्यक्ति वा प्रतिष्ठान उपर निरीक्षण, जाँचबुझ वा खानतलासी वा अनुगमनका क्रममा नै आवश्यक कारवाही गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कारवाहीको क्रममा बोर्ड, बोर्डद्वारा गठित उपसमिति वा बजार संरक्षण अधिकृतले त्यस्तो काम, कारवाहीमा प्रयोग भएका जुनसुकै किसिमको वस्तु जफत गर्न वा गर्न लगाउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कारवाहीको क्रममा बोर्ड, बोर्डद्वारा गठित उपसमिति वा बजार संरक्षण अधिकृतले कसूरको मात्रा हेरी एक लाख रुपैयाँसम्म तत्काल जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम बोर्ड, बोर्डद्वारा गठित उपसमिति वा बजार संरक्षण अधिकृतले गरेको जरिवाना उपर चित्त नबुझ्ने पक्षले सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(५) बोर्ड, बोर्डद्वारा गठित उपसमिति वा बजार संरक्षण अधिकृतले अनुगमनका क्रममा गर्नुपर्ने कारवाही सम्बन्धी कार्यविधि तत्काल आफैँले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।”

११. खारेजी: मूल ऐनको दफा ३ को उपदफा (१) को खण्ड (त्र) खारेज गरिएको छ ।

नेपाल कानून आयोग (प्रारम्भिक मस्यौदा)